

Srednja ekonomska škola
Loznica

PROGRAM ZA ZAŠTITU UČENIKA OD NASILJA, ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA

(aneks Godišnjeg programa rada škole i Školskog razvojnog plana)

2019/2020

Neohodno je da škola bude i bezbedna i podsticajna sredina za sve učenike

Uvod

Obaveza je škole da osigura bezbedne i optimalne uslove za sigurno i podsticajno odrastanje i razvoj deteta, kao i zaštitu učenika od svih oblika nasilja, diskriminacije, zlostavljanja, zloupotrebe i zanemarivanja.

Pravni okvir za realizaciju ovih ciljeva čini više Konvencija i Zakona, :

Nasilje obuhvata sve oblike fizičkog, emocionalnog, socijalnog i elektronskog zlostavljanja, seksualnu zloupotrebu, zanemarivanje ili nemaran postupak, trgovinu ljudima, kao i komercijalnu ili drugu eksploataciju, što dovodi do stvarnog ili potencijalnog narušavanja detetovog zdravlja, njegovog preživljavanja, razvoja ili dostojanstva u okviru odnosa koji uključuje odgovornost, poverenje ili moć.

Nasilje može imati različite forme:

Fizičko nasilje se odnosi na ponašanje koje dovodi do stvarnog ili potencijalnog povređivanja učenika.

Emocionalno / psihološko nasilje odnosi se na ono ponašanje koje dovodi do trenutnog ili trajnog ugrožavanja psihičkog i emocionalnog zdravlja i dostojanstva učenika. Takođe i na situacije u kojima se propušta obezbeđivanje prikladne i podržavajuće sredine za zdrav emocionalni i socijalni razvoj u skladu sa potencijalima učenika.

Socijalno nasilje predstavljaju isključivanje iz grupe i diskriminacija, neprihvatanje po osnovu različitosti, uskraćivanje informacija, izolovanje od zajednice.

Seksualno nasilje i zloupotreba podrazumeva uključivanje učenika u seksualnu aktivnost koju oni ne shvataju u potpunosti, za koje nisu razvojno dorasla (ne prihvataju je, nisu u stanju da se sa njom saglase) i koja ima za cilj da pruži uživanje ili zadovolji potrebe druge osobe.

Elektronsko / Nasilje korišćenjem informacionih tehnologija: poruke poslate elektronskom poštom, SMSom, MMSom, putem interneta, web sajta, četovanjem, uključivanjem u forume, socijalne mreže i sl.

Zloupotreba učenika predstavlja sve ono što pojedinci i institucije čine ili ne čine, a što direktno utiče ili indirektno škodi učenicima ili im smanjuje mogućnost za bezbedan i zdrav razvoj i dovodi ih u nemoćan, neranopravan i zavisan položaj u odnosu na pojedince i ustanovu (zloupotreba u sportu, u političke, verske, komercijalne svrhe). Takođe podrazumeva i prekomerno podsticanje i psihološki pritisak na dete radi postignuća koja mogu da imaju za posledicu ugrožavanje normalnog psihofizičkog i socijalnog razvoja.

Zanemarivanje i nemarno postupanje predstavlja slučajeve propuštanja ustanove ili pojedinca da obezbede uslove za pravilan razvoj učenika u svim uslovima što, u protivnom, može narušiti njegovo zdravlje, fizički, mentalni, duhovni, moralni i društveni razvoj.

Nasilni ekstremizam je promovisanje, zagovaranje, podržavanje, pripremanje i učestvovanje u ideološki motivisanom nasilju za ostvarivanje društvenih, ekonomskih, verskih, političkih i drugih ciljeva.

Eksploatacija učenika odnosi se na njihov rad u korist drugih osoba i/ili ustanove.

Nasilje je višedimenzionalna pojava. Ne postoje precizne granice između različitih vrsta i oblika nasilja, odnosno, oni se međusobno prepliću i uslovljavaju.

Zabrana nasilja, diskriminacije, zanemarivanja i zlostavljanja odnosi se na svakog – decu, učenike, zaposlene, roditelje, druge zakonske zastupnike i treća lica.

Članovi Tima za zaštitu dece od nasilja, diskriminacije, zanemarivanja i zlostavljanja:

1. Gajić Aleksandra
2. Ristanović Stana
3. Simić Dragana
4. Petrović Jelena
5. Tešić Radinko
6. Vulović Milena
7. Stanojević Slavica
8. Mitrović Slađana
9. Janev Stefan predstavnik učeničkog parlamenta
10. Kristina Stanojević, predstavnica učeničkog parlamenta
11. Blažić Aleksandar, predstavnik/ca Saveta roditelja

OPŠTI CILJ PROGRAMA:

Unapređenje života učenika u školi primenom **mera prevencije** (stvaranjem bezbedne sredine za život i rad) i **mera intervencije** (u situacijama kada se javlja nasilje, diskriminacija, zlostavljanje i zanemarivanje u školi ili van nje)

Specifični ciljevi u oblasti PREVENCIJE:

- 1. Uključivanje svih interesnih grupa u donošenje i razvijanje programa prevencije;*
- 2. Povećanje nivoa svesti, osetljivosti i unapređenje kompetencija nastavnog i vannastavnog osoblja, učenika, roditelja, staratelja i lokalne zajednice za prepoznavanje i rešavanje problema nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja;*
- 3. Stvaranje i negovanje klime prihvatanja, tolerancije, uvažavanja i konstruktivne komunikacije u kojoj se ne toleriše nasilje, diskriminacija, zlostavljanje i zanemarivanje;*
- 4. Obezbeđivanje zaštite dece i učenika, roditelja i svih zaposlenih od nasilja, diskriminacije, zanemarivanja i zlostavljanja.*

Specifični ciljevi u oblasti INTERVENCIJE:

- 1. Uspostavljanje sistema efikasne zaštite učenika u slučajevima nasilja*
- 2. Ublažavanje i otklanjanje posledica nasilja*
- 3. Procenjivanje efikasnosti Programa zaštite*

Zadaci (aktivnosti) u oblasti PREVENCIJE:

- 1. Uključivanje svih interesnih grupa u donošenje i razvijanje programa prevencije*

Upoznavanje Školskog odbora, Saveta roditelja, Nastavničkog veća, vannastavnog osoblja i Učeničkog parlamenta sa pravnom regulativom, Protokolom i ostalim dokumentima od značaja za prevenciju nasilja;

Upoznavanje Školskog odbora, Saveta roditelja, Nastavničkog veća, vannastavnog osoblja i Učeničkog parlamenta sa Programom zaštite učenika od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja;

Proširivanje Programa prevencije idejama i rešenjima koje predlože Školski odbor, Savet roditelja, Nastavničko veće, vannastavno osoblje i Učenički parlament.

2. Povećanje osetljivosti i unapređenje kompetencija nastavnog i vannastavnog osoblja, učenika, roditelja, staratelja i lokalne zajednice za prepoznavanje i rešavanje problema nasilja, diskriminacije, zlostavljanja i zanemarivanja

- 2.1. Priprema i organizovanje odgovarajućih obuka / predavanja za nastavnike i vannastavno osoblje
- 2.2. Radionice / predavanja za učenike (nenasilna komunikacija, aktivno slušanje, konstruktivno rešavanje konflikata, prihvatanje različitosti i sl.)
- 2.3. Organizovanje predavanja / radionica za roditelje
- 2.4. Štampanje lifleta, brošura, plakata i sličnog informativnog materijala

3. Stvaranje i negovanje klime prihvatanja, tolerancije i uvažavanja

Organizovanje razgovora, tribina, predstava, izložbi o bezbednosti i zaštiti učenika od nasilja

Izrada i postavljanje stalnih informativnih panoa, plakata i sl. u školi

Realizacija časova sa temama iz ove oblasti u okviru građanskog vaspitanja, verske nastave, psihologije, filozofije, sociologije, istorije, geografije, srpskog jezika i ostalih predmeta i na časovima odeljenjske zajednice.

Zadaci (aktivnosti) u oblasti INTERVENCIJE:

1. Uspostavljanje sistema efikasne zaštite učenika u slučajevima nasilja

- 1.1. Usklađena i dosledna primena utvrđenih postupaka i procedura u situacijama nasilja i blagovremeno i efikasno zaustavljanje nasilja
- 1.2. Organizovanje konsultacija u školi radi procene nivoa rizika za bezbednost učenika

- 1.3 Posredovanje u sukobima i pronalaženje konstruktivnog rešenja za nastali konflikt
- 1.4 Stalno praćenje i evidentiranje vrsta i učestalosti nasilja
- 1.5 Saradnja i umrežavanje sa relevantnim institucijama (Policija, Centar za socijalni rad, Zdravstveni centar i druge)

2. Ublažavanje i otklanjanje posledica nasilja

- 2.1. Individualna podrška učenicima koji trpe nasilje
- 2.2. Grupni rad sa decom koja trpe nasilje
- 2.3. Rad sa odeljenjem u kojem se nalaze učenici koji trpe nasilje
- 2.4. Osnaživanje dece koja su posmatrači nasilja za konstruktivno reagovanje
- 2.5. Savetodavni rad sa učenicima koji vrše nasilje
- 2.6. Individualni savetodavni rad sa roditeljima

3. Procenjivanje efikasnosti Programa zaštite

- 3.1. Praćenje i vrednovanje vrsta i učestalosti nasilja putem uvida u evidenciju, zapažanja, istraživanja i provere;
- 3.2. Ispitivanje senzibilisanosti učenika, zaposlenih i roditelja na različite oblike nasilja

AKCIONI PLAN

PREVENCIJA

Mere prevencije su definisane u Planu rada Tima za zaštitu učenike od nasilja, zanemarivanja i zlostavljanja za 2019/2020.

INTERVENCIJA

<i>1. Uspostavljanje sistema efikasne zaštite učenika u slučajevima nasilja</i>			
	Aktivnost	Vreme realizacije	Odgovorna osoba
1.1.	Usklađena i dosledna primena utvrđenih postupaka i procedura u situacijama nasilja i blagovremeno i efikasno zaustavljanje nasilja	kontinuirano	dežurni nastavnici, predmetni nastavnici, odeljenjski starešina, psiholog, pedagog, Tim, pomoćnici direktora, direktor
1.2.	Organizovanje	kontinuirano	dežurni nastavnici,

	konsultacija u školi radi procene nivoa rizika za bezbednost učenika		predmetni nastavnici, odeljenjski starešina, psiholog, pedagog, Tim, pomoćnici direktora, direktor
1.3.	Posredovanje u sukobima i pronalaženje konstruktivnog rešenja za nastali konflikt	kontinuirano	psiholog, pedagog, Tim, pomoćnici direktora
1.4.	Stalno praćenje i evidentiranje vrsta i učestalosti nasilja	kontinuirano	dežurni nastavnici i učenici, odeljenjske starešine, psiholog, pedagog, pomoćnici direktora
1.5.	Saradnja i umrežavanje sa relevantnim institucijama (Policija, Centar za socijalni rad, Zdravstveni centar i druge)	kontinuirano	direktor
2. <u>Ublažavanje i otklanjanje posledica nasilja</u>			
	Aktivnost	Vreme realizacije	Odgovorna osoba
2.1.	Individualna podrška učenicima koji trpe nasilje	kontinuirano	psiholog, pedagog
2.2.	Grupni rad sa decom koja trpe nasilje	kontinuirano	psiholog, pedagog, odeljenjske starešine
2.3.	Rad sa odeljenjem u kojem se nalaze učenici koji trpe nasilje	kontinuirano	psiholog, pedagog, odeljenjske starešine
2.4.	Osnaživanje dece koja su posmatrači nasilja za konstruktivno reagovanje	kontinuirano	psiholog, pedagog
2.5.	Savetodavni rad sa učenicima koji vrše nasilje	kontinuirano	psiholog, pedagog
2.6.	Individualni savetodavni rad sa roditeljima	kontinuirano	psiholog, pedagog
3. <u>Procenjivanje efikasnosti Programa zaštite</u>			
	Aktivnost	Vreme realizacije	Odgovorna osoba
3.1.	Praćenje i vrednovanje vrsta i učestalosti nasilja putem uvida u evidenciju, zapažanja, istraživanja i provere	jun	direktor

ODGOVORNOSTI:

Direktor

- Upoznavanje svih aktera sa odredbama Protokola kao i sa Programom za zaštitu učenika od nasilja;
- Formiranje Tima za zaštitu učenika od nasilja;
- Definisanje načina vođenja evidencije o slučajevima nasilja;
- Učestvovanje u definisanju uloga i odgovornosti u primeni procedura i postupaka i staranje o njihovom sprovođenju;
- Izrada / dopuna Pravilnika o ponašanju učenika i zaposlenih u školi i staranje o njegovom sprovođenju;
- Usklađivanje podzakonskih akata škole (Pravilnik o bezbednosti učenika, Pravilnik o materijalno-disciplinskoj odgovornosti zaposlenih i učenika, Pravilnik o dežurstvu nastavnika i sl.);
- Organizovanje obuke za članove Tima;
- Organizovanje obuke za nastavnike i vannastavno osoblje;
- Organizovanje obuke za vršnjačku medijaciju;
- Organizovanje štampanja lifleta, brošura i sl.;
- Obavezno učešće u proceduri kada je u pitanju nasilje nad učenicima od strane zaposlenih u školi ili odrasle osobe koja nije zaposlena u školi (konsultacije u školi, preduzimanje mera prema zaposlenom, informisanje roditelja, preduzimanje zaštitnih mera prema učeniku);
- Podnošenje prijava i drugi oblici saradnje sa nadležnim službama;
- Praćenje efikasnosti Programa zaštite.

Članovi Tima

- Koordiniraju izradu Programa za zaštitu učenika od nasilja uz njegovo proširenje sa idejama i rešenjima drugih aktera;
- Učestvuju u definisanju procedura i postupaka, uloga i odgovornosti i načina vođenja evidencije;
- Učestvuju u obuci za zaštitu učenika od nasilja, zanemarivanja i zlostavljanja;
- Učestvuju u pripremi i organizovanju obuka / predavanja za nastavnike i vannastavno osoblje kao i obuke za vršnjačku medijaciju;
- Organizuju konsultacije u školi i procenjuju nivo rizika za bezbednost učenika;
- Učestvuju u svim aktivnostima koje za cilj imaju stvaranje i negovanje klime prihvatanja, tolerancije i uvažavanja;
- Prate i procenjuju efekte Programa za zaštitu učenika od nasilja.

Psihološko pedagoška služba

- Organizuju upoznavanje Učeničkog parlamenta sa Protokolom kao i Programom za zaštitu učenika od nasilja;
- Učestvuju u definisanju pravila ponašanja i posledica kršenja pravila kao i u definisanju procedura i postupaka, uloga i odgovornosti i načina vođenja evidencije,
- Organizuju pripremu i realizuju obuke / predavanja za nastavnike i vannastavno osoblje;
- Organizuju pripremu i realizuju radionice / predavanja za učenike (nenasilna komunikacija, aktivno slušanje, konstruktivno rešavanje konflikata, prihvatanje različitosti i sl.);
- Organizuju predavanja / radionice za roditelje;
- Učestvuju u svim aktivnostima koje za cilj imaju stvaranje i negovanje klime prihvatanja, tolerancije i uvažavanja kao konsultanti predmetnim nastavnicima i Učeničkom parlamentu;

- Učestvuju u svim procedurama u i konsultacijama u proceni nivoa rizika za bezbednost učenika;
- Obaveštavaju direktora i roditelje;
- Neposredno savetodavno (individualno ili grupno), rade sa žrtvama nasilja, posmatračima, odeljenjem, naslinicima i roditeljima;
- Organizuju evidentiranje pojava nasilja;
- Ostvaruju saradnju sa nadležnim službama;
- Prikupljaju dokumentaciju;
- Izveštavaju stručna tela i organe upravljanja;
- Učestvuju kreiranju i realizaciji istraživanja efikasnosti primene Programa

Odeljenjske starešine

- Upoznaju učeničke sa Protokolom kao i Programom za zaštitu učenika od nasilja;
- Učestvuju u osmišljavanju i realizaciji radionica / predavanja za učenike (nenasilna komunikacija, aktivno slušanje, konstruktivno rešavanje konflikata, prihvatanje različitosti i sl.);
- U saradnji sa svojim razredom osmišljavaju internu proceduru za detektovanje i reagovanje u slučajevima nasilja;
- Obavezno učestvuju u proceduri kada je u pitanju nasilje među učenicima u školi ili od strane zaposlenih osoba (prekidanje nasilja, obaveštavanje odgovorne osobe, smirivanje situacije ili hitna akcija, prikupljanje informacija, učestvovanje u konsultacijama za procenu nivo rizika po bezbednost učenika, informisanje roditelja, dogovor o zaštitnim merama, praćenje ponašanja i rezultata preduzetih mera, pružanje podrške detetu)
- Vođenje evidencije o svim oblicima nasilja i pisanje izveštaja o tome te dostavljanje psihološko pedagoškoj službi;
- Realizuju aktivnosti na ublažavanju i otklanjanju posledica nasilja sa naglaskom na rad sa razredom;
- Učestvuju u svim aktivnostima koje za cilj imaju stvaranje i negovanje klime prihvatanja, tolerancije i uvažavanja;

Predmetni nastavnici

- Obavezno učešće u proceduri kada je u pitanju nasilje među učenicima u školi ili od strane zaposlenih osoba (prekidanje nasilja, obaveštavanje odgovorne osobe, smirivanje situacije ili hitna akcija, prikupljanje informacija, učestvovanje u konsultacijama za procenu nivo rizika po bezbednost učenika, praćenje ponašanja i rezultata preduzetih mera, pružanje podrške detetu);
- Obaveštavanje razrednog starešine, dežurnog nastavnika, psihološko pedagoške službe o svim slučajevima nasilja;
- Učestvuju u svim aktivnostima koje za cilj imaju stvaranje i negovanje klime prihvatanja, tolerancije i uvažavanja;
- Evidentiranje svih oblika nasilja;

Dežurni nastavnici

- Obavezno učešće u proceduri kada je u pitanju nasilje među učenicima u školi ili od strane zaposlenih osoba (prekidanje nasilja, obaveštavanje odgovorne osobe, smirivanje

- situacije ili hitna akcija (Polcija ili Zdravstvena služba), prikupljanje informacija, učestvovanje u konsultacijama za procenu nivo rizika po bezbednost učenika);
- Obaveštavanje razrednog starešine, psihološko pedagoške službe o svim slučajevima nasilja;
  - Dosledno sprovođenje odredbi iz Pravilnika o dežurstvu nastavnika;
  - Obavezno vođenje evidencije o pojavama nasilja u knjizi dežurnog nastavnika;

Ostali zaposleni u školi

- Obavezno učešće u proceduri kada je u pitanju nasilje među učenicima u školi ili od strane zaposlenih osoba (prekidanje nasilja, obaveštavanje odgovorne osobe – dežurnog nastavnika i direktora, smirivanje situacije ili hitna akcija, prikupljanje informacija, učestvovanje u konsultacijama za procenu nivo rizika po bezbednost učenika);

Učenici

- Obavezno obaveštavanje o svakoj vrsti nasilja:
  - dežurni učenici obaveštavaju dežurnog nastavnika o slučajevima nasilja u školi i vode evidenciju u knjizi dežurnih učenika;
  - redar obaveštava odeljenjskog starešinu o slučajevima nasilja u odeljenju ili o nasilju koje trpi neki učenik iz odeljenja;

Učenički parlament

- Učešće u osmišljavanju i organizovanju radionica / predavanja za učenike (nenasilna komunikacija, aktivno slušanje, konstruktivno rešavanje konflikata, prihvatanje različitosti i sl.)
- Učešće u osmišljavanju i organizovanju predavanja / radionica za roditelje
- Učešće u osmišljavanju štampanja lifleta, brošura, plakata i sličnog informativnog materijala
- Učešće u svim aktivnostima koje za cilj imaju stvaranje i negovanje klime prihvatanja, tolerancije i uvažavanja

PROCEDURE I POSTUPCI:

Da bi intervencija u zaštiti učenika bila planirana i realizovana na najbolji način, vodiće se računa o sledećim kriterijumima:

- da li se nasilje **DEŠAVA** ili postoji **SUMNJA** na nasilje;
- **GDE** se dešava – u školi ili van nje;
- **KO** su učesnici / akteri nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja;
- **OBLIK i INENZITET** nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja;

Na osnovu ovih kriterijuma vrši se PROCENA NIVOA RIZIKA ZA BEZBEDNOST učenika i ODREĐUJU SE postupci i procedure

U skladu sa procenom nivoa rizika i zakonskom regulativom, donosi se odluka o načinu reagovanja:

- slučaj se rešava u **ŠKOLI**
- slučaj rešava **ŠKOLA U SARADNJI SA** drugim, **RELEVANTNIM ustanovama i službama**
- slučaj se **PROSLEĐUJE NADLEŽNIM službama**

***SVAKA OSOBA KOJA IMA SAZNANJE O NASILJU, ZLOSTAVLJANJU I ZANEMARIVANJU
OBAVEZNA JE DA REAGUJE***

***PRILIKOM KONSULTACIJA SA KOLEGAMA UNUTAR I/ILI IZVAN
USTANOVE OBAVEZNO JE POŠTOVATI PRINCIP POVREĀLJIVOSTI, KAO I
PRINCIP ZAŠTITE NAJBOLJEG INTERESA UČENIKA***

***U OBRAZOVNO - VASPITNOM SISTEMU NEMA MESTA ZA ISTRAGU I
DOKAZIVANJE ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA. TI ZADACI SU U
NADLEŽNOSTI DRUGIH SISTEMA***

KORACI U INTERVENCIJI:

KORACI U INTERVENCIJI SU OBAVEZUJUĆI!

PREUZIMAJU SE U SLEDEĆIM SITUACIJAMA:

- 1. U slučajevima nasilja ili sumnje da se nasilje dešava **MEĐU UČENICIMA***
- 2. U slučajevima kada je učenik izložen nasilju ili postoji sumnja da je učenik*

*izložen nasilju od strane **ODRASLE OSOBE ZAPOSLENE U ŠKOLI***
3. *U slučajevima kada je učenik izložen nasilju ili za to postoji sumnja od strane **ODRASLE OSOBE koja NIJE ZAPOSLENA U ŠKOLI***

1. Saznanje o nasilju / otkrivanje

Odvija se na dva načina:

- opažanjem ili dobijanjem informacije da je nasilje u toku
- sumnjom da se nasilje dešava na osnovu:
  - prepoznavanja spoljašnjih znakova ili specifičnih ponašanja učenika i porodice
  - putem proveravanja
    - neposredno (od strane samog učenika)
    - posredno (od strane treće osobe, vršnjaka, roditelja, staratelja)

2. Prekidanje, zaustavljanje nasilja

Svaka odrasla osoba koja ima saznanje o nasilju (dežurni nastavnik, odeljenjski starešina, predmetni nastavnik, psiholog, pedagog, pomoćnici direktora, ostali zaposleni u školi) **u obavezi je da reaguje** tako što će prekinuti nasilje ili pozvati pomoć ukoliko proceni da samostalno ne može da prekine nasilje.

3. Smirivanje situacije

Obezbeđivanje sigurnosti za učenika, razdvajanje, razgovor sa akterima, posredovanje u skuobu. (psiholog, pedagog, pomoćnici direktora, dežurni nastavnici, članovi Tima, odeljenjski starešina)

4. Konsultacije

Ostvaruju se neposredno po pojavi sumnje i/ili po sitanju informacija o nasilju. Obavljaju se u okviru ustanove sa:

- psihologom
- pedagogom
- pomoćnicima direktora
- direktorom
- članovima Tima
- dežurnim nastavnikom
- kolegama
- službama van škole

U konsultacijama treba:

- izneti detaljan, objektivni opis nasilja, bez procena i tumačenja vodeći računa o privatnosti učenika i drugih učesnika u nasilju
- odrediti uloge, zadatke i odgovornosti u školi
- identifikovati ulogu, zadatke i profesionalnu odgovornost drugih učesnika / stručnjaka
- doneti odluku o načinu reagovanja i praćenja

5. Preduzimanje akcije

Nakon otkrivanja nasilja i obavljenih konsultacija sa relevantnim stručnjacima i/ili institucijama:

- preduzimanje neophodnih mera na nivou škole
  - dogovor o zaštitnim merama prema učenicima (psiholog, pedagog, pomoćnici direktora, odeljenjski starešina, članovi Tima)
  - organizovanje posebnih programa osnaživanja za konstruktivno postupanje u situacijama nasilja (psiholog, pedagog, pomoćnici direktora, odeljenjski starešina)
  - informisanje roditelja ili osobe od poverenja u slučajevima sumnje na nasilje u porodici (direktor, pomoćnici direktora, psiholog, pedagog)
  - preduzimanje zakonskih mera (direktor)
- po potrebi uključivanje nadležnih službi u roku od tri dana od dešavanja nasilja
  - Zdravstvena služba
  - Policija
  - Centar za socijalni rad

Podnošenje prijave nadležnoj službi je obaveza direktora škole. Prijava se podnosi u usmenoj i pisanoj formi. Prijava sadrži podatke o učeniku i porodici koji su u tom momentu poznati, i razloge za upućivanje.

Pre prijave, potrebno je obaviti razgovor sa roditeljima, osim ako se tokom konsultacija ne proceni da će time biti ugrožena bezbednost učenika.

6. Praćenje efekata preuzetih mera

(psiholog, pedagog, odeljenjski starešina, direktor, pomoćnici direktora,)

EVIDENCIJA I DOKUMENTACIJA:

Evidenciju o svim pojavama nasilja vode:

- dežurni učenici – u knjigu dežurnih učenika
- dežurni nastavnici – u knjigu dežurnih nastavnika

- odeljenske starešine (u posebnu knjigu prema definisanom načinu vođenja evidencije) i o tome podnose izveštaj na kraju školske godine psihološko pedagoškoj službi
- psiholog i pedagog (u posebnu knjigu, a prema definisanom načinu vođenja evidencije) i o tome podnose izveštaj na kraju školske godine direktoru i stručnim telim škole i organima upravljanja

Dokumentacija treba da se čuva na sigurnom mestu kako bi se obezbedila poverljivost podataka.

Za informisanje o obavezama i odgovornostima proisteklim iz Posebnog protokola i Programa kao i za njihovu primenu odgovoran je direktor škole.

Praćenje primene Posebnog protokola i Programa je u nadležnosti prosvetne inspekcije i službe stručno – pedagoškog nadzora.